

นวัตกรรมการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
Self-management Innovation of Community Organizations
in Chaiyaphruek Subdistrict, Mueang Loei District, Loei Province

วิชญ์ มะลิตัน¹ สุรยุทธ สุระท้าว^{2*}

E-mail: wich.mal@lru.ac.th

บทคัดย่อ

นวัตกรรมการพัฒนาชุมชนนับได้ว่าเป็นเป็นสิ่งที่สำคัญมากในงานพัฒนายุคปัจจุบันเพราะแสดงให้เห็นว่าแนวทางใหม่ๆ สำหรับแก้ไขปัญหาในแต่ละพื้นที่มีสิ่งใหม่เกิดขึ้นและน่าเรียนรู้ ดังนั้นการวิจัยเรื่องนวัตกรรมการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ 2) ศึกษารูปแบบนวัตกรรมการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และเทคนิคการวิจัยแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์และตีความผ่านปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการดำเนินงานการจัดการตนเองขององค์กรชุมชน มีการดำเนินงานเริ่มต้นจากคณะกรรมการหรือผู้บริหารส่วนบนขององค์กรชุมชน กำหนดนโยบาย/แผนงานให้สมาชิกนำสู่การปฏิบัติ แต่สมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายหรือแผนงานการดำเนินงานตามความเห็นคณะกรรมการ ทำให้การดำเนินงานไม่ตอบสนองความต้องการขององค์กรชุมชน และรูปแบบนวัตกรรม มีกระบวนการดำเนินงานเริ่มต้นจากสมาชิกขององค์กรชุมชนรูปแบบมีส่วนร่วมผ่านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพนำสู่การกำหนดนโยบายแผนงานขององค์กรชุมชน นำเป็นนโยบายแผนงานสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ทำให้การดำเนินงานตอบสนองความต้องการของสมาชิกและผู้มีส่วนได้เสีย ได้สมประโยชน์ของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง นำสู่การจัดการตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

คำสำคัญ: นวัตกรรม การจัดการตนเอง องค์กรชุมชน

Abstract

The research article on self-management innovation of community organizations in Chaiyaphruek Subdistrict, , Mueang Loei District, Loei Province which aims to 1. Study the self-management procedure of Chaiyapruek Subdistrict community organizations. 2. Study the self-management innovation method of Chaiyapruek Subdistrict community organizations. In details by uses qualitative research methods by interview, Gorup discussions and participatory action research.

The research found that the self-management model of community organization has started from the committee or the upper executive of the community organization, set the policy and plan for the members to put into practice, but the members did not participate in the formulation of policy or plan for implementation according to the opinion of the committee. Causing the operation to not respond to the need of the community organization. The innovation model had the process starts with community organization members, participatory forms through the analysis of the environment and potential, leading to the determination plan and policy of community organization. The participatory action policy in all sectors. Operate in response to the needs of members and stakeholders. Truly benefiting for all sectors, leading to stronger and durable self-management.

Keywords: innovative, self-management, community organizations

¹ อาจารย์สาขาวิชาพัฒนสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² ประธานขบวนองค์กรชุมชนตำบล จังหวัดเลย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

ความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา เปิดโอกาสให้ประเทศต่างๆ เข้ามาลงทุนตามยุคระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เปิดการค้าแบบเสรี เพื่อดึงดูดให้นักลงทุนต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ปรับเปลี่ยนการลงทุนจากการพัฒนาการเกษตรกรรมแบบยังชีพ ด้วยการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีใหม่ๆ พัฒนาสู่การเกษตรแบบอุตสาหกรรม เข้ามาแทนการใช้แรงงาน จากยุคประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับแรก ปี 2504 หรือที่เรียกว่ายุคผู้ใหญ่ลีตีกองประชุม จนถึงปัจจุบันภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จากยุคสังคมที่พอเพียงสู่ยุคสังคมที่มั่งคั่ง ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทำให้วิถีชุมชนดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมือง เกิดการแก่งแย่งช่วงชิงให้ได้มาซึ่งการแสวงหากำไรให้ได้มากที่สุด ความต้องการในลักษณะบริโภคนิยมมากขึ้น มีการอพยพแรงงานจากชนบทวิถีชุมชน สู่มืองหลวงหรือเมืองหลักในภาคอุตสาหกรรมตามเมืองต่างๆ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างรวดเร็ว ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมขาดความเป็นตัวตน ลืมรากเหง้า การจัดการชุมชนเกิดจากการจัดการจากภาครัฐ หรือการบริหารจัดการเกิดจากภาครัฐกำหนดกฎเกณฑ์สั่งการลงไป ทำให้ชุมชนอ่อนแอ ขาดการมีส่วนร่วมขาดความยั่งยืน (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, ชุมชนเข้มแข็ง ประเทศมั่นคง, สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน), บริษัทดาวฤกษ์คอมมูนิตี้เนสส์, 2554)

นวัตกรรม (Innovation) เป็นสิ่งที่ถูกคิดค้นขึ้นมาเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนความคาดหวังหรือความต้องการของผู้บริโภคให้เห็นเป็นรูปธรรมและเป็นสิ่งที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการตอบสนองต่อความอยาก พฤติกรรมหรือแม้แต่การสนองต่อประสบการณ์ของผู้บริโภคที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการใช้ความพยายามของหลายองค์กรต่างปรับตัวและประยุกต์ความรู้และประสบการณ์ทางการค้าของหน่วยงานเพื่อสร้างสินค้าและบริการให้มีความสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างเพียงพอและเหมาะสมแล้วจะก่อให้เกิดผลสำเร็จต่อองค์กรได้ ซึ่งความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นจำเป็นต้องสร้างนวัตกรรมขึ้นมา ซึ่งสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2561) ได้กล่าวว่าการเสริมสร้างระบบนวัตกรรมแห่งชาตินั้นจะก่อให้เกิดพลังแห่งคุณค่าที่ยั่งยืน “Empowering national innovation system” อันจะนำไปสู่สู่การเปลี่ยนแปลง และพัฒนาไปเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ผ่านกระบวนการผลักดันและส่งเสริมการสร้างระบบนวัตกรรมแห่งชาติ เป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์โครงสร้างพื้นฐานทางนวัตกรรม พร้อมทั้งการยกระดับทักษะและความสามารถทาง นวัตกรรมของประชาชนในประเทศ ดังนั้นนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) จึงเป็นกระบวนการทางนวัตกรรมซึ่งได้รับการสนับสนุนจากเป้าประสงค์ในการที่จะบรรลุถึงความต้องการทางสังคม โดยได้รับการพัฒนาและกระจายไปผ่านตัวองค์กรที่มีภารกิจทางสังคม (Mulgan et al., 2007) ซึ่งมีความสำคัญต่อกิจการเพื่อสังคมกล่าวคือ ในแง่ของธุรกิจโดยทั่วไป นวัตกรรมเป็นเครื่องมือที่สร้างความเปลี่ยนแปลงอันนำมาซึ่งความได้เปรียบในทางธุรกิจ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ, 2553) ส่วนกิจการเพื่อสังคมเป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นให้กับสังคม กิจการเพื่อสังคมจึงไม่อาจปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จด้วยวิธีการและแนวคิดทางธุรกิจทั่วไป ความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการที่ปรากฏในรูปของ นวัตกรรมทางสังคม จึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเสมือน “คานงัด” เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, ออนไลน์) กิจการเพื่อสังคมเพื่อคนพิการก็เช่นกัน การออกแบบนวัตกรรมทางสังคมใหม่ๆ ที่มีใช้การช่วยเหลือคนพิการในรูปแบบเดิมที่เน้นการสงเคราะห์ เช่น การบริจาค การให้เงินทุน ย่อมทำให้กิจการสามารถสร้างผลสัมฤทธิ์ทางสังคมในด้านคนพิการให้บรรลุผลตามเป้าหมายได้ จึงสรุปได้ว่า นวัตกรรมคือการทำให้เกิดความเป็นรูปธรรมที่สามารถสัมผัสได้ ผ่านการผสมผสานกันระหว่างองค์ความรู้เดิมกับความต้องการของผู้รับ จนเกิดผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสังคมต่อไป

วิษณุ มะลิตัน (2565: 34-35) ได้กล่าวถึงนวัตกรรมการพัฒนาสังคมว่า นวัตกรรมนั้นสามารถกำหนดได้เพียงกว้างๆ ว่า สิ่งที่จะเรียกว่า “นวัตกรรม” ได้อย่างน้อยควรจะต้องประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ เช่น ความใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน การมีคุณค่าในตัวเอง ไม่ว่าจะ เป็น คุณค่าเชิงพาณิชย์ (ขายได้ราคาที่ดีกว่า) คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ (สร้างผลตอบแทนที่ดีกว่า) หรือ คุณค่าเชิงสังคม (สร้างสังคมที่ดีขึ้น) และ ต้องได้รับการยอมรับ มีการนำไปใช้อย่างแพร่หลายในวงกว้าง ในขณะที่ สังคิต พิริยรังสรรค์ (2561: 4-5) กล่าวว่า “นวัตกรรมสังคม” หมายถึงการนำสิ่งใหม่ๆ หรือนำวิธีการใหม่ๆ เพื่อมาทำให้สังคมดีขึ้น และเป็นสิ่งใหม่หรือวิธีการใหม่ที่ต้องได้รับการยอมรับจากสังคม มีการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง สามารถแพร่ขยายไปยังสังคมอื่นๆ ได้โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ 1) มีความใหม่ 2) ตรงความต้องการของสังคม 3) ทำให้เกิดขึ้นจริงได้ 4) สร้างหรือเคลื่อนย้ายคุณค่าสู่สังคมได้ 5) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในสังคม ตัวอย่างของการทำนวัตกรรมสังคม อาจเป็นได้ตั้งแต่ การนำเสนอสินค้า บริการ กิจกรรม เพื่อสนับสนุนสังคมให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การก่อตั้งธุรกิจในรูปแบบธุรกิจหรือวิสาหกิจเพื่อสังคม การดำเนินธุรกิจที่สนับสนุนการมีงานทำหรือการใช้ทรัพยากรของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและผลผลิตภาพ การจัดตั้งองค์กรไม่แสวงหากำไรเพื่อสนับสนุนสังคม การมีแนวคิดในการพัฒนาท้องถิ่นหรือสังคมในเชิงกายภาพ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างสังคมทั้งในแง่ของอำนาจการปกครอง และการจัดปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม รวมถึงการเริ่มนำเรื่องของการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาใช้ในสังคม ฯลฯ

ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เป็นพื้นที่ตำบลที่มีองค์กรชุมชนที่หลากหลาย และได้รับผลกระทบจากการพัฒนาตามนโยบายรัฐทั้งด้านบวกและด้านลบ และตั้งแต่มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางลงสู่ส่วนท้องถิ่น เป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เป็นรูปแบบการกระจายอำนาจไม่เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ หรือ การบริหารจัดการ สิ่งการยังต้องยึดโยงอำนาจรัฐจากส่วนกลาง ประชาชนและชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายชุมชนดำรงอยู่ในลักษณะถูกรอรับจากนโยบายภาครัฐส่วนกลาง ซึ่งชุมชนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ที่มีบริบทต่างกันจะนำนโยบายหรือการสั่งการนำมาใช้เหมือนกันทุกพื้นที่คงเป็นไปได้ ต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการตนเองตามบริบทพื้นที่ชุมชนนั้น ที่ผ่านมาการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภาครัฐยังใช้เงินเป็นตัวขับเคลื่อน และยังเพิ่มเติมงบประมาณในการขับเคลื่อนงานพัฒนาขึ้นทุกปี สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาที่ใช้เงินเป็นตัวตั้งขาดความยั่งยืน และเกิดความล้มเหลวตามมา ซึ่งปัจจุบันมีองค์กรชุมชนที่หลากหลายเพิ่มขึ้น มีความสลับซับซ้อนในการดำเนินงานมากขึ้น (ชุมชนเข้มแข็ง ประเทศมั่นคงรวมปาฐกถาจากการสัมมนา “สานพลัง ปฏิรูปสังคม ให้ชุมชนเข้มแข็ง” จัดโดยคณะกรรมการปฏิรูปด้านสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส, สภาปฏิรูปแห่งชาติ สำนักพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. พ.ศ.2557)

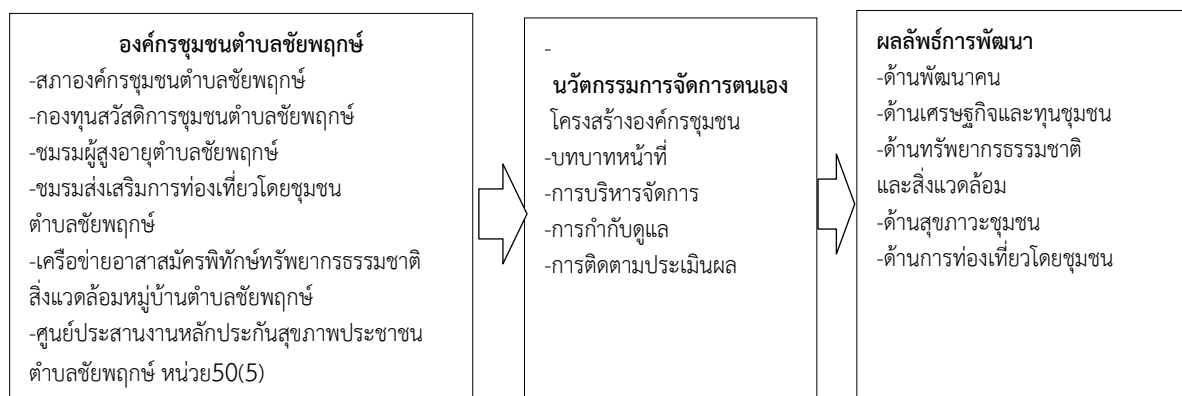
ดังนั้นเพื่อให้การจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ให้เกิดเข้มแข็งและยั่งยืน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย และสนใจศึกษารูปแบบนวัตกรรมจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษารูปแบบนวัตกรรมจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

กรอบการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนวัตกรรมจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีกรอบการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบการดำเนินการดำเนินงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และวิเคราะห์ กระบวนการขับเคลื่อนงานของกลุ่มองค์กรชุมชนในพื้นที่ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อค้นหากระบวนการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย และใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาารูปแบบนวัตกรรมจัดการตนเองขององค์กรชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มเป้าหมายจาก

1.1 ศึกษากระบวนการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจากตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 30 คน ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 3 – 28 พฤศจิกายน 2564 แยกเป็น (1) กลุ่มสภาองค์กรชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม 1 คน รองประธานกลุ่ม 1 คน เลขานุการกลุ่ม 1 คน กรรมการกลุ่ม 2 คน (2) กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม 1 คน รองประธานกลุ่ม 1 คน เลขานุการกลุ่ม 1 คน กรรมการกลุ่ม 2 คน (3) กลุ่มชมรมผู้สูงอายุตำบลชัยพฤกษ์ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม 1 คน

รองประธานกลุ่ม 1 คน เลขานุการกลุ่ม 1 คน กรรมการกลุ่ม 2 คน (4) กลุ่มชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม 1 คน รองประธานกลุ่ม 1 คน เลขานุการกลุ่ม 1 คน กรรมการกลุ่ม 2 คน (5) เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านตำบลชัยพฤกษ์จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม 1 คน รองประธานกลุ่ม 1 คน เลขานุการกลุ่ม 1 คน กรรมการกลุ่ม 2 คน (6) กลุ่มศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพประชาชนตำบลชัยพฤกษ์ หน่วย 50(5) ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม 1 คน รองประธานกลุ่ม 1 คน เลขานุการกลุ่ม 1 คน กรรมการกลุ่ม 2 คน และเวทีสนทนากลุ่มใช้ร่วมเวทีทั้งหมด 12 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากกรรมการกลุ่มทั้ง 6 กลุ่ม จำนวนกลุ่มละ 1 คน และตัวแทนจากสมาชิกกลุ่มทั้ง 6 กลุ่ม ละ 1 คน

1.2 การค้นหารูปแบบนวัตกรรมการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ใช้ผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม จำนวน 3 ครั้งๆ ละ 2 วัน ในเดือนมีนาคม - พฤษภาคม 2565 จำนวนทั้งหมด 30 คน มาจากตัวแทนกรรมการกลุ่มทั้ง 6 กลุ่มๆ ละ 3 คน และตัวแทนจากสมาชิกกลุ่มทั้ง 6 กลุ่มๆ ละ 2 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้จัดบันทึกรายงาน มีนักวิชาการด้านการพัฒนาสังคม (ดร.เกรียงศักดิ์ สร้อยสุวรรณ จาก ม.ราชภัฏเลย) ด้านการจัดการท้องถิ่น (ดร.ยุทธพล เดชารัตน์ชาติ จากท้องถิ่นจังหวัดเลย) ด้านการท่องเที่ยว (ดร.ธนกฤต ภัทรธรราร จาก บพท.เลย) ร่วมให้ข้อเสนอแนะ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การศึกษากระบวนการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ใช้เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชน ด้านการจัดสวัสดิการชุมชน ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) จำนวน 5 คน และประเด็นการสนทนากลุ่ม ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชน ด้านการจัดสวัสดิการชุมชน ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT)

2.2 การศึกษารูปแบบนวัตกรรมการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ใช้เครื่องมือในการวิจัยคือ ประเด็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผ่านการตรวจสอบประเด็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการพัฒนาสังคม จำนวน 2 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 3.1 ทำหนังสือขอความร่วมมืออนุเคราะห์กลุ่มเป้าหมายจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
- 3.2 ทำหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบเครื่องมือและประเด็นการวิจัย
- 3.3 ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัย
- 3.4 เมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยผู้วิจัยแสดงความขอบคุณผู้เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้
- 3.5 รวบรวมผลการวิจัย สรุปและนำเสนอผลการวิจัยต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การศึกษากระบวนการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ใช้เครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาข้อมูลตามผลการวิจัย และสรุปประเด็นการสนทนากลุ่มด้วยแผนที่แสดงถึงกระบวนการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ที่จะนำไปสู่รูปแบบนวัตกรรมการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

4.2 การศึกษารูปแบบนวัตกรรมการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ใช้เครื่องมือคือประเด็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเนื้อหาจากการจัดเวทีสนทนากลุ่มกระบวนการมีส่วนร่วมที่สะท้อนถึงรูปแบบของนวัตกรรมการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

ผลการวิจัย

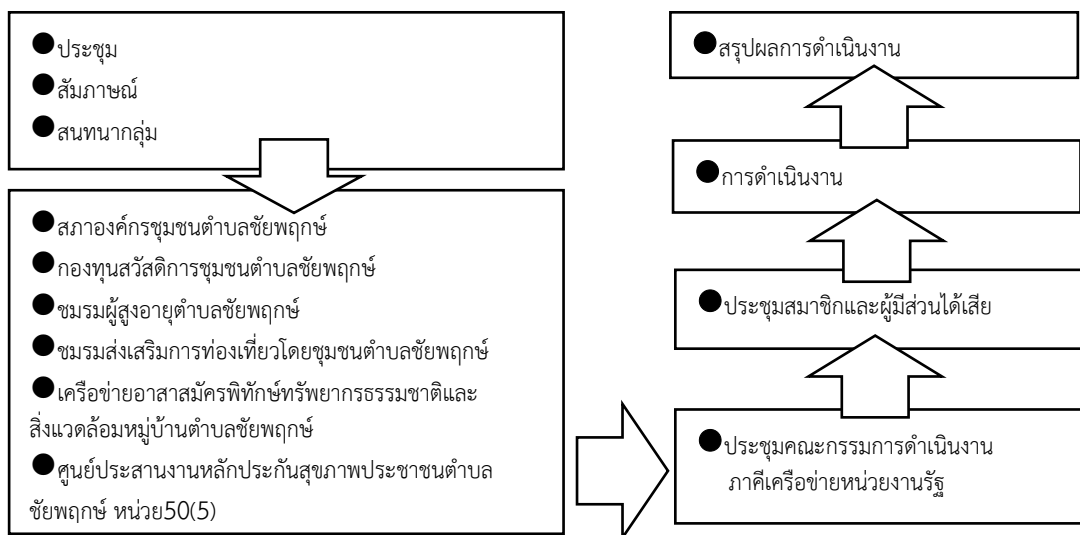
1. ผลการศึกษาระบบการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า การพัฒนาคณะกรรมการ ก่อให้เกิดการจัดการตนเองควรใช้หลักการมีส่วนร่วมทั้งในระดับสมาชิก องค์กรภาคีชุมชน ไม่ควรมีการบริหารจัดการแบบสั่งการ หรือการครอบงำจากระดับบนลงสู่ระดับล่าง

ผลการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มองค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า คณะกรรมการเห็นร่วมกันว่าในการกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนงานควรให้สมาชิกองค์กรชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของเขาได้ จะทำให้สมาชิกองค์กรชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียความรู้สึกความเป็นเจ้าของร่วมกัน

ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานเข้มแข็งนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และจากผลการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่าสมาชิกต้องให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ

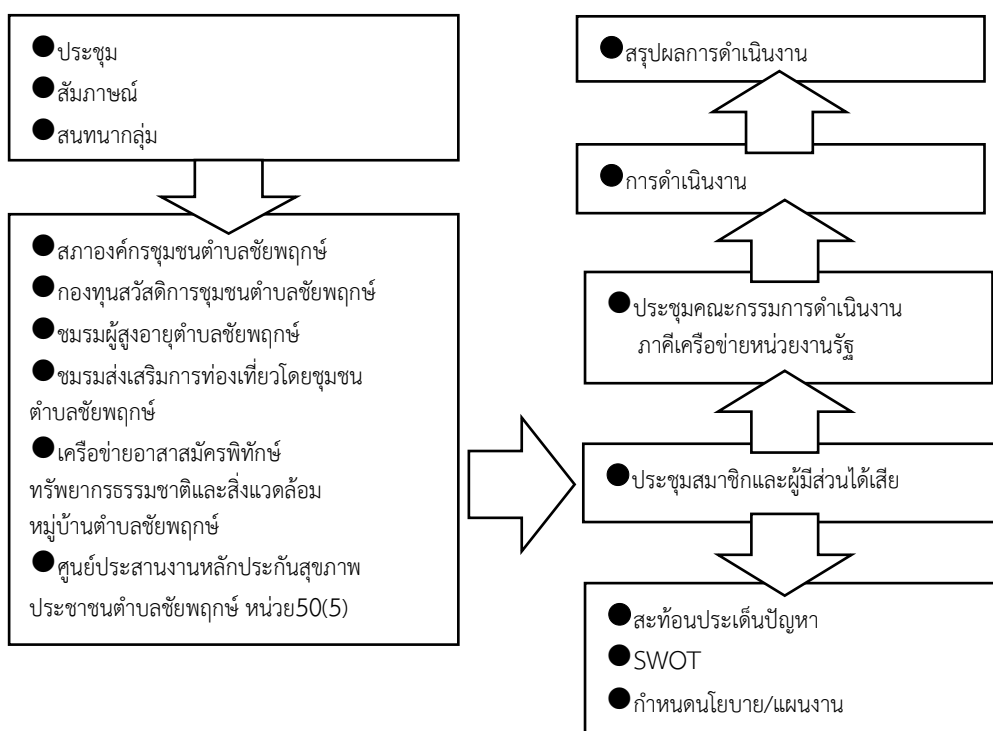
ผลจากการจัดเวทีสนทนากลุ่มมีข้อเสนอแนะว่า การกำหนดนโยบายควรเริ่มจากสมาชิกองค์กรชุมชนเพราะเป็นผู้ปฏิบัติ และใกล้ชิดปัญหาจากฐานรากของชุมชน จะทำให้นโยบายที่ได้มาจากปัญหานำสู่การตอบสนองความต้องการขององค์กรชุมชนได้จริง เป็นรูปธรรม

2. ผลการศึกษารูปแบบนวัตกรรมจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

ภาพที่ 2 รูปแบบเดิมของการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

จากภาพ พบว่ารูปแบบการดำเนินการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มีกระบวนการดำเนินงานเริ่มต้นจากโครงสร้างคณะกรรมการหรือผู้บริหารส่วนบนขององค์กรชุมชน กำหนดนโยบาย/แผนงานให้สมาชิกรับรู้ ซึ่งจะทำให้สมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายหรือแผนงาน ดำเนินตามความเห็นหรือคำสั่งของคณะกรรมการ/ผู้บริหารองค์กร ทำให้การดำเนินงานไม่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกหรือผู้มีส่วนได้เสีย

ภาพที่ 3 รูปแบบนวัตกรรมจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

จากภาพ พบว่ารูปแบบการดำเนินงานการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มีกระบวนการดำเนินงานเริ่มต้นจากสมาชิกองค์กรชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย ได้มีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตาม และร่วมรับผลประโยชน์ ผ่านกระบวนการสะท้อนปัญหา การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพนำสู่การกำหนดนโยบาย แผนงานขององค์กรชุมชน ซึ่งคณะกรรมการดำเนินงานและภาคีเครือข่ายนำนโยบายแผนงานสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ทั้งสมาชิกองค์กรชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้การดำเนินงานตอบสนองความต้องการของสมาชิกและผู้มีส่วนได้เสีย ได้สมประโยชน์ของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง นำสู่การจัดการตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่านวัตกรรมจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย การกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนงานควรให้สมาชิกองค์กรชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของเขาได้ จะทำให้สมาชิกองค์กรชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียมีความรู้สึกความเป็นเจ้าของร่วมกันก่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานเข้มแข็งนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และต้องให้สมาชิกเกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ และการนำรูปแบบนวัตกรรมจัดการตนเอง ที่มีกระบวนการดำเนินงานเริ่มต้นจากสมาชิกองค์กรชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย ได้มีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตาม และร่วมรับผลประโยชน์ ผ่านกระบวนการสะท้อนปัญหา การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพนำสู่การกำหนดนโยบายแผนงานขององค์กรชุมชน ซึ่งคณะกรรมการดำเนินงานและภาคีเครือข่ายนำนโยบายแผนงานสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ทั้งสมาชิกองค์กรชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้การดำเนินงานตอบสนองความต้องการของสมาชิกและผู้มีส่วนได้เสีย ได้สมประโยชน์ของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง นำสู่การจัดการตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน สอดคล้องกับ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) (2557) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเริ่มตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนปัญหาความต้องการ แนวทางการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้การกำหนดนโยบายแผนงานขององค์กรชุมชนตรงกับปัญหาที่แท้จริง และแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็นตอบสนองความต้องการของสมาชิกองค์กรชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย และองค์ประกอบสำคัญยิ่งยวดในการปฏิรูปประเทศไทยที่ถือเป็นระเบียบวาระของชาติที่เป็นความตั้งใจครั้งใหญ่ที่สุดของชาติอยู่ที่ “ปฏิรูปสังคม ชุมชนเข้มแข็ง สังคมเข้มแข็ง พลัสพลเมืองเข้มแข็ง” วิธีการปฏิรูปต้องปฏิรูปความสัมพันธ์จากแนวตั้งมาเป็นแนวราบ จัดให้มีการมีส่วนร่วมร่วมกันคิดรวมกันทำในทุกพื้นที่ชุมชน ในทุกองค์กร และในทุกประเด็น

นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ทำให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการตามความสำคัญจำเป็นเร่งด่วน เพื่อแก้ไขปัญหาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้องค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัด ได้ประเด็นปัญหาตามความสำคัญเร่งด่วนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ รัตนานภิศ รัชตะวรรณ, ธมลวรรณ แก้วกระจก, วรณรัตน์ จงเขตกิจ, ปิยะพร พรหมแก้ว, ดาไลมา สำแดงสาร, ดลปัทฏ์ ทรงเลิศ, (2561) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงควรเน้น ความเท่าเทียมของโอกาสและการรับรู้ของประชาชน อันจะนำมาสู่การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน การวางแผนในการพัฒนาหรือแก้ปัญหา การดำเนินการตามแผนและกระบวนการติดตามประเมินผลที่เป็นรูปธรรม และการมีส่วนร่วมตัดสินใจเป็นกระบวนการทำงานที่สำคัญเพื่อให้สมาชิกองค์กรชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียได้เข้าถึงผลปัญหาสำคัญตรงกัน ทำให้การดำเนินงานขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ได้ทิศทางการดำเนินงานที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกองค์กรชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้องค์กรชุมชนเกิดกระบวนการดำเนินงานตรงตามประเด็นปัญหาอย่างแท้จริง

การมีส่วนร่วมดำเนินการขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ซึ่งผ่านกระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ กำหนดแนวทางแผนงานการดำเนินงานร่วมกัน ทำให้เกิดการทำงานเป็นระบบเกิดเอกภาพในการดำเนินงาน ลดปัญหาความขัดแย้งในการดำเนินงาน ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม สามารถสรุปได้ 8 ข้อสำคัญ ได้แก่ 1) คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น 2) ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง 3) การสร้างฉันทามติ 4) การนำไปปฏิบัติได้ง่ายขึ้น 5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด 6) การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม 7) การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน และ 8) การพัฒนาภาคประชาสังคม สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินการดำเนินงานของ จริพร ศรีทอง (2558) ได้กล่าวว่า การประเมินโครงการ (Project Evaluation) หมายถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการติดตามผล เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในการตรวจสอบการวิเคราะห์เพื่อหาข้อมูลที่เป็นจริงและมีความเชื่อถือได้ของโครงการ แล้วพิจารณาว่าโครงการนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากแค่ไหน ส่งผลให้องค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ได้ปรับปรุงแก้ไขได้ทันที่ ประหยัดงบประมาณและเวลา

การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์อย่างส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรชุมชนตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาและเกิดประโยชน์ตามความต้องการขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อย่างแท้จริงและเป็นธรรม

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษากระบวนการจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า การพัฒนา คณะกรรมการกลุ่มองค์กรชุมชนได้มีการก่อให้เกิดการจัดการตนเองหากมีการใช้หลักการมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับสมาชิก องค์กรภาคี ชุมชน ต้องยกเลิกการบริหารจัดการแบบสั่งการ หรือการควบคุมจากระดับบนลงสู่ระดับล่าง และเมื่อดำเนินการสัมภาษณ์ คณะกรรมการกลุ่มองค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า คณะกรรมการต่างเห็นร่วมกันว่าในการกำหนด นโยบายการขับเคลื่อนงานควรให้สมาชิกองค์กรชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้สามารถ ตอบสนองความต้องการของตัวเองได้ จะทำให้สมาชิกองค์กรชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียเกิดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน ก่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนงานอย่างเข้มแข็งอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และจากผลการสัมภาษณ์สมาชิกองค์กรชุมชนในตำบล ชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่าสมาชิกต้องให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน นอกจากนั้นแล้วผลจากการจัดเวที สอนหากกลุ่มมีข้อเสนอแนะว่า การกำหนดนโยบายควรเริ่มจากสมาชิกสภาองค์กรชุมชนเพราะเป็นผู้ปฏิบัติและใกล้ชิดปัญหาจากฐาน รากของชุมชน จะทำให้นโยบายที่ได้มาจากปัญหาลำดับการตอบสนองความต้องการขององค์กรชุมชนได้จริงเป็นรูปธรรม

ผลการศึกษาแบบนวัตกรรมจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า รูปแบบการดำเนินงานการจัดการตนเองของสภาองค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มีกระบวนการดำเนินงาน เริ่มต้นจากโครงสร้างคณะกรรมการหรือผู้บริหารส่วนบนขององค์กรชุมชน กำหนดนโยบาย/แผนงานให้สมาชิกนำสู่การปฏิบัติ ซึ่งจากที่ ผ่านมาจะเห็นได้ว่าสมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายหรือแผนงาน ดำเนินงานตามความเห็นหรือคำสั่งของคณะกรรมการ/ ผู้บริหารองค์กร ทำให้การดำเนินงานไม่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกหรือผู้มีส่วนได้เสีย และที่สำคัญรูปแบบของการดำเนินงาน การจัดการตนเองขององค์กรชุมชนในตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ต้องมีกระบวนการดำเนินงานเริ่มต้นจากสมาชิก องค์กรชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย ได้มีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตาม และร่วมรับผลประโยชน์ ผ่าน กระบวนการสะท้อนปัญหา การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพนำสู่การกำหนดนโยบายแผนงานขององค์กรชุมชน ซึ่ง คณะกรรมการดำเนินงานและภาคีเครือข่ายนโยบายแผนงานสู่การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ทั้งสมาชิกองค์กรชุมชนและผู้มี ส่วนได้เสีย ทำให้การดำเนินงานตอบสนองความต้องการของสมาชิกและผู้มีส่วนได้เสีย ได้สมประโยชน์ของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง นำสู่ การจัดการตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นวัตกรรมจัดการตนเองผลที่ได้ตอบสนองความต้องการเฉพาะพื้นที่คือ ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย หากมีการนำไปใช้ในพื้นที่อื่นแล้วได้กระบวนการที่ชัดเจนจะก่อให้เกิดโยชน์ต่อองค์กรชุมชน ดังนั้นนวัตกรรมจัดการตนเองของ องค์กรชุมชนควรมีการทดลองใช้ในพื้นที่อื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน

2. หน่วยงานสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน)และหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะนำนวัตกรรม การจัดการตนเองขององค์กรชุมชนไปใช้ประโยชน์ควรพิจารณาถึงองค์ประกอบองค์กรชุมชนที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาตามรูปแบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ได้รูปแบบนวัตกรรม แต่ไม่มีข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้คัดเลือกตัวแปร ที่เหมาะสมตามทฤษฎี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายเชิงปริมาณ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเชิงปริมาณร่วมด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จรีพร ศรีทอง. (2558). การบริหารโครงการ (Project Management). ภาควิชาการบริหารทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชมพู พุฒนา, ศิริวัฒน์ เปลียนบางยาง และ วรณรัตน์ อัครเดชชาญฤทธิ์. (2562). การสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยกระบวนการจัดการความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์. <<https://www.repository.rmutr.ac.th/bitstream/handle/Fulltext.x>> (สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2562).
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2554). ชุมชนเข้มแข็ง ประเทศมั่นคง. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- เมธา หริมเทพาธิป. ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม. <<https://www.gotoknow.org/posts/629865>> (สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2562).
- รณยานภิก รัชตะวรรณ, ธมลวรรณ แก้วระจก, วรณรัตน์ จงเขตกิจ, ปิยะพร พรหมแก้ว, ดาไลมา สำแดงสาร ดลปภัญ ทรงแเลิศ. (2561). กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสุขภาวะ, วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 11(1), 233.

- วิษณุ มะลิตัน. (2565). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการวิธีวิทยาการวิจัย. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. (อัดสำเนา)
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.). ปัจจุบัน/ปฏิบัติ/ปฏิรูป ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองสู่การปฏิรูปประเทศไทย. <<https://www.reform.org/uploads/2012/06>> (สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2562).
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2557). **ชุมชนเข้มแข็ง ประเทศชาติมั่นคง**, กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Surayuth Suratao, Wich Maliton, Kriangsak Soisuwan, Phromphong Mahapornphong, Sutipong Sawatta, Niraj Ruangsarn. (2021). **The model for potential development of community organization council in the northeast region.** <<https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS3.1608>>